

VERKIEZINGSPROGRAM 1948

De Partij van de Arbeid strijdt voor socialisme in een democratische wereld.

D A A R O M wil de Partij van de Arbeid, dat Nederland een eervolle plaats inneemt in de rij der vrije volkeren, die zullen bewijzen, dat *welvaart in een democratisch bestel* mogelijk is.

Werkelijke welvaart kan in ons land slechts terugkeren door vlijt, organisatie en toewijding van alle groepen der bevolking. Maar de nationale wederopbouw zal sneller slagen, wanneer de vrije Europese volkeren ook kunnen putten uit de bronnen der Amerikaanse welvaart. Tijdens oorlog en bezetting droeg ons werelddeel de zware last der Duitse onderdrukking, die ook Amerika bedreigde. Thans heeft de volksvertegenwoordiging der Verenigde Staten tot onze vreugde besloten Europa te hulp te komen bij het herstel der geleden schade.

D A A R O M aanvaardt de Partij van de Arbeid voor haar deel de verantwoordelijkheid voor een loyale uitvoering van het Marshall-plan in Nederland.

Het Nederlandse volk mag niet blind zijn voor het feit, dat in Oost-Europa opnieuw de vrijheid is uitgebannen en de menselijke waardigheid is onderworpen aan de heerszucht van een dictatoriale staat. In onze moderne wereld kunnen dwang en vrijheid niet naast elkander leven. Opnieuw bedreigen veroveringszucht en onverdraagzaamheid de Europese beschaving.

D A A R O M wil de Partij van de Arbeid, dat een innerlijk krachtig en weerbaar Nederland op elk gebied zijn rechtmatig deel bijdraagt in de samenwerking der vrije volkeren, ten einde onze nationale zelfstandigheid te handhaven.

D A A R O M ook wil de Partij van de Arbeid, dat een actieve Nederlandse democratie de invloed der agenten van Moskou te niet doet, allereerst door een radicale politiek van zich uitbreidende welvaart voor alle bevolkingsgroepen.

D A A R O M gaat de Partij van de Arbeid de Tweede-Kamerverkiezingen van 1948 tegemoet met een program, dat:

de wereldvrede nastreeft;
krachtige handhaving waarborgt onzer grondwettelijke vrijheden (waaronder geestelijke en staatkundige vrijheid en vrijheid van godsdienst);
de zedelijke normen onzer Westeuropese beschaving tot grondslag heeft;

recht voor allen verzekert;

toenemende welvaart mogelijk maakt;

een rechtsorde van de arbeid in uitzicht stelt.

De verwezenlijking van dit program is slechts mogelijk, indien een regering tot stand komt, die vooral, dankzij de Partij van de Arbeid, een krachtige voortuitstrevende politiek kan voeren. De kernpunten van deze politiek zijn:

I. Nederland en Indonesië gelijkwaardig, vrij en verbonden in de Unie.

Nederland een gezonde rechtsstaat.

II. De wereld een internationale rechtsorde. Met Benelux, Westerse Unie en het Europees Herstelprogramma voor een federatief Europa.

III. Een modern democratisch en krachtig landsbestuur.

IV. Cultuurzorg is de beste toekomstzorg.

V. Sociale verzekering voor alle volksgroepen. Een rechtsorde van de arbeid.

VI. Een krachtige en planmatige welvaarts-politiek.

VII. Voortzetting onzer vooruitstrevende financiële politiek.

VIII. Eerlijke verdeling der woonruimte.

IX. Bescherming en versterking van het gezonde kleinbedrijf.

X. De landbouw dient de gemeenschap. De gemeenschap beschermt de landbouw.

Deze kernpunten zijn in de tien hoofdstukken van het program aldus uitgewerkt:

I. STAATKUNDIGE HERVORMINGEN

1. Hervorming van het *Koninkrijk* op de grondslag van vrijwilligheid en volwaardigheid. Regeling der verhouding tot Suriname en de Nederlandse Antillen, in samenwerking met deze landen.

2. Medewerking aan de stichting van zelfstandige *Verenigde Staten van Indonesië*, opgebouwd uit autonome deelstaten.

3. Medewerking aan een onmiddellijk tot stand brengen der *Nederlands-Indonesische Unie*, eveneens op grondslag van vrijwilligheid en gelijkwaardigheid, in hechte samenwerking onder de Kroon van Oranje

4. Volledige liquidatie der koloniale verhoudingen; tegengaan van reactionnaire en extremistische invloeden, die de betrokken volken geestelijk uiteendrijven.

5. Bevordering ener inwendige staatshervorming, uitgaande van het volgende:

voldoende uitrusting der regering voor haar leidinggevende taak, ook op economisch gebied en van het parlement ook voor zijn contrôle-taak;

nieuwe organen, zowel op sociaal-economisch als op cultureel gebied;

bescherming der democratische staatsinstellingen, o.m. door wettelijke waarborgen voor de openbaarheid van de werkzaamheid van de politieke partijen, het beheer van haar geldmiddelen en van de democratie binnen de partijen;

bescherming tegen ambtelijke willekeur; tegengaan van bureaucratie;

voorbereiding ener grondwetsherziening tot versterking van onze democratische rechtsstaat.

II. BUITENLANDSE EN DEFENSIE-POLITIEK

1. Actieve medewerking binnen het kader der Verenigde Naties, aan Benelux, de Westelijke Unie en het Europees Herstelplan (Plan-Marshall).

2. Bevordering en uitbouw van een West-europese federatie, waarbij ook Duitsland betrokken dient te worden.

3. Overleg, ook met staten en statengroepen, welke tot een andere cultuurkring behoren; volstrekte afwijzing van iedere afpersingspolitiek.

4. Aanpassing van ons militaire apparaat aan de taak, die Nederland in samenwerking met zijn bondgenoten, binnen het kader der Verenigde Naties, ter handhaving van volksbestaan en rechtsorde op zich dient te nemen.

5. Spoedige beperking, bij toeneming van rust en veiligheid, van onze troepensterkte in Indonesië; afdoende sociale zorg voor de repatriërende en andere gedemobiliseerde militairen.

6. Democratisering van de buitenlandse dienst en van het militaire apparaat.

7. Loyale uitvoering van de dienstweigeringswet.

III. BINNENLAND EN JUSTITIE.

1. Krachtige handhaving van het decentralisatiebeginsel; zo ruim mogelijke autonomie en financiële zelfstandigheid van provincie en gemeente.

2. Handhaving van openbare orde en veiligheid door zo nodig versterkte overheidsorganen; afwijzing van zelfstandige vrijwillige corpsen.

3. Bevordering van de samenwerking van gemeenten en zo nodig samenvoeging van gemeenten ter verkrijging van levenskrachtige bestuursorganen; bevordering van de wijkgedachte.

4. Bescherming en verheffing van het gezin, door maatregelen op het gebied van de sociale, de fiscale en de woningpolitiek; verbetering van de huwelijkswetgeving.

5. Gelijkgerechtigdheid en gelijke kansen voor mannen en vrouwen.

6. Bevordering der jeugdbescherming; bestrijding van de jeugdcriminaliteit; hervorming van net gevangenissen.

7. Democratisering van de rechterlijke macht en vereenvoudiging van de burgerlijke rechtsvoorziening.

8. Krachtige bestrijding van corruptie.

IV. CULTUURPOLITIEK EN ONDERWIJS.

1. Actieve cultuurpolitiek, uitgaande van de erkenning, dat de culturele wederopbouw van ons land even belangrijk is als de materiële. Verbreiding van cultuurwaarden in zo breed mogelijke kring. Stimulering van het culturele leven in de gewesten in hun samenhang met de nationale cultuur. Verbetering van de sociale positie en de arbeidsmogelijkheid van de kunstenaars.

2. Voorbereiding ener herziening van het onderwijs aan de hand van een plan, met een aansluitende vorm van het geheel, aangepast aan de behoeften van het zich ontwikkelende kind en de eisen van de maatschappij. Vorming van een orgaan tot stimulering en coördinering van pogingen tot onderwijsvernieuwing.

3. Instelling bij de wet van een onderwijsraad met verordenende bevoegdheid, onder waarborging van de onderwijsvrijheid, waarin alle direct bij het onderwijs belanghebbenden zijn vertegenwoordigd.

4. Krachtige steun van overheidswege aan het vrije verenigingsleven, dat zich vorming buiten schoolverband, opvoeding tot staatsburger, lichamelijke opvoeding en gezonde sportbeoefening ten doel stelt.

5. Verwijdering van financiële en maatschappelijke belemmeringen bij het volgen van alle vormen van onderwijs.

Bevordering van de mogelijkheid tot voortgezette opleiding en studie van hen, die reeds maatschappelijk werkzaam zijn.

6. Het nemen van maatregelen, die het herstel

van de achtjarige leerplicht in 1950 mogelijk maken en waarborgen.

Uitbreiding en verbetering van het nijverheids-onderwijs in nauw verband met de eisen, die een nationaal welvaartsplan stelt
Voorbereiding van een gedeeltelijke leerplicht voor hen, die geen voortgezet vol dagonderwijs tot het 18de jaar genieten.

Verbetering van het middelbaar en voorbereidend hoger onderwijs.

Zorg voor het kleuteronderwijs, in het kader van het hierboven gevraagde plan.

7. Hervorming van de opleiding van leerkrachten in aansluiting aan het onder 2 gestelde en aan de daarmee samenhangende moderne inzichten op onderwijsgebied.

Uitbreiding van de opleidingsmogelijkheden, mede met het oog op de behoefte aan onderwijskrachten in Indonesië.

Ruime toekenning van voldoende beurzen, in 't bijzonder voor bezoek aan kweekscholen ter bestrijding van het nijpende tekort aan onderwijskrachten.

8. Stichting van gebouwen ter tegemoetkoming aan de toenemende nood van het onderwijs.

9. Hervorming van de bestuursinrichting van het openbaar lager onderwijs met vergroting van de invloed der ouders en leerkrachten.

10. Eigen bestuursorganen van de Universiteiten en Hogescholen. Krachtige uitbreiding van het wetenschappelijk onderzoek, zowel op het gebied van de geesteswetenschappen als van technische en natuurwetenschappen. Daartoe o.a. een verbeterde regeling van de positie van de wetenschappelijke werkers op deze gebieden, met inbegrip van de wetenschappelijke staf van de instellingen van hoger onderwijs.

V. SOCIALE POLITIEK.

1. Voortdurende zorg voor de groepen van de bevolking met de laagste inkomens.

2. Invoering van een het gehele volk, dus ook zelfstandigen zoals middenstanders, agrariërs, vissers e.a. omvattend stelsel van sociale verzekering; definitieve regeling der ouderdomsvoorziening.

Reorganisatie en vereenvoudiging van de uitvoering der sociale verzekering.

3. Herziening aan de hand van nader onderzoek, van de classificatie-regeling.

4. Wettelijke wachtgeld- en werkloosheidsverzekering.

5. Herziening van de wettelijke regeling van het ontslagrecht. Verlenging van de opzegtermijn naar gelang van de duur der dienstbetrekking.

6. Verhoging van de uitkeringen krachtens de Invaliditeitswet aan invaliden en weduwen en wezen.

7. Verplichte regeling der arbeidersvacantie. Medewerking van de overheid aan maatregelen voor een goede vacatiebesteding.

8. Krachtige bestrijding van volksziekten, onder meer door een goede organisatie van de maatregelen in het belang der volksgezondheid; steun aan maatregelen ter bestrijding van het alcoholisme.

VI. ECONOMIE.

1. Krachtige medewerking aan de verwezenlijking van het Europese Herstelprogramma, ook door maatregelen in het binnenland.

2. Schepping van werkgelegenheid en bestaanszekerheid door planmatige industrialisatie. Zo veel mogelijk worden maatregelen daartoe getroffen in het kader van het Europese Herstelprogramma en van de Benelux, voorbereid en waar nodig geleid door gemeenschappelijke organen.

3. Toezicht van overheidswege op de investeringen; zuinig en verantwoord grondstoffenbeheer; een en ander onder inschakeling van de werknemersorganisaties.

4. Wettelijke maatregelen tegen de gevaren van monopolievorming met regeling van het trust- en kartelwezen. Socialisatie van het mijnbedrijf in het belang ener nationaal zowel als internationaal gerichte, kolonpolitiek
Socialisatie van alle bedrijven van openbaar nut, zomede van daarvoor uit een oogpunt van algemeen belang in aanmerking komende bedrijven.

Verscherpt toezicht op het particuliere bankwezen.

5. Spoedige invoering van publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Hierbij gelijke vertegenwoordiging van werkgevers en werknemers. Vertegenwoordiging der overheid ter waarborging van het algemeen belang.

6. Medezeggenschap door instelling van ondernemingsraden.

7. Publieke controle op en leiding van de volkshuishouding; opstelling van zowel jaarlijkse, als voor een reeks van jaren bestaande concrete plannen en overlegging daarvan aan de Staten-Generaal; opheffing van het winstgeheim door publicatie van de bedrijfsuitkomsten per bedrijfstak.

8. Bevordering van de bestaanszekerheid en het op peil houden van de koopkracht door conjunctuurpolitiek, ter vermindering van massale werkloosheid en andere crisisgevaaren; prijs en loon-controle onder inschakeling van de werknemersorganisaties.

VII. FINANCIËN.

1. Binnen het kader van een meerjarig welvaartsplan streven naar financieel evenwicht.

2. Verbetering van de organisatie van de overheidsdienst, ter vermindering van de staatsuitgaven.

3. Handhaving, zo lang nodig, van de subsidies op eerste levensbehoeften, als onderdeel van de loon- en prijspolitiek.

4. Systematisch gebruik van de belastingpolitiek ter bevordering van een meer rechtvaardige verdeling van het nationale inkomen en vermogen. Daarom:

a. wederinvoering van de progressie in de vermogensbelasting;

b. afroaming van buitengewone exportwinsten;

c. uitbreiding van de weeldebelasting.

d. verhoging der successie-belasting van de grote vermogens.

5. Vereenvoudiging van het belastingstelsel.

6. Vergoeding van de materiële oorlogsschade, binnen de grenzen van het financieel mogelijke, met volledige vergoeding voor de sociaal- en economisch-zwakkeren.

VIII. WEDEROPBOUW EN WONING-VRAAGSTUK.

1. Krachtig aanpakken van de wederopbouw in de getroffen gebieden; voorziening in het tekort aan woningen met behoud van het woningpeil, en andere noodzakelijke werken in de overige gebieden, o.a. door:

a. zo groot mogelijke zelfwerkzaamheid en eigen verantwoordelijkheid der gemeente onder toezicht van de provincie;

b. doeltreffende maatregelen om voorrang te verzekeren aan de meest noodzakelijke werken en aan arbeiderswoningbouw, zo veel mogelijk op grondslag der Woningwet;

c. ordening van de bouwnijverheid;

d. bevordering van Montagewoningbouw en rationalisatie.

2. Gedurende de woningnood rechtvaardige verdeling der beschikbare woonruimte, o.a. door splitsing van woningen, intensieve bewoning van grotere huizen, verbetering van slechte behuizingen en inschakeling van niet voor bewoning gebruikte huizen; rationeler gebruik van bureau- en kantoorruimten.

3. Stabilisering der grondprijzen, sociale woning-exploitatie.

4. Planmatige ruimtelijke ordening, die de belangen dient van woningvoorziening, verkeer, recreatie, landschapsschoon, agrarisch en industrieel grondgebruik.

5. Beheersing van de huren in verhouding tot het loon- en prijspeil en in overeenstemming met de waarde van de woning.

IX. MIDDENSTAND.

1. Binnen het raam der op het algemeen belang gerichte welvaartspolitiek bescherming van het gezonde kleinbedrijf door:

a. bestrijding van deloyale concurrentie;

b. beletten van terugkeren der wantoestanden uit de crisisjaren.

2. Bevordering van het gezonde kleinbedrijf door:

a. vergroting van de mogelijkheid tot het verkrijgen van credietfaciliteiten;

b. rationalisatie op vrijwillige basis.

c. toepassing van het behoefte-element bij de beslissingen op verzoeken om vestigingsvergunningen.

X. LANDBOUW.

1. Bevordering van doelmatige productie in land- en tuinbouw.

2. Verzekering van een behoorlijk bestaan aan alle onmisbare werkers in land- en tuinbouw.

3. Versterking van de positie van de grondgebruikers mede door beheersing van pacht- en koopprijzen van land.

4. Herverkaveling van de grond, mede ter vergroting van te kleine bedrijfjes.

5. Winnen van cultuurgrond door inpoldering en grondverbetering. In handen der gemeenschap brengen van ontginningen en nieuwe droogmakerijen, zomeer pachtgronden van grote grondeigenaren, voor zover het algemeen welzijn dat vereist. Intensieve bebossingspolitiek.

6. Verbetering van verwerking en afzet van land- en tuinbouwproducten.

7. Intensieve voorlichting bij de beroepskeuze van het plattelandskind; verbetering van de geestelijke en maatschappelijke ontplooiingsmogelijkheden; uitbreiding van land- en tuinbouwonderwijs.

8. Versterking van de positie van de vissersbevolking door:

a. bevordering van vernieuwing en uitbreiding van de vissersvloot door passende credietmaatregelen;

b. verbetering van de afzet en verwerking van vis;

c. verbetering van visserij-onderwijs en -voorlichting.